

Laboratorium

Sterowanie napędami elektrycznymi – zagadnienia wybrane

Ćwiczenie

Badanie struktury sterowania predykcyjnego prędkością i położeniem napędu z silnikiem prądu stałego.

Opracował: mgr inż. Piotr J. Serkies

1. Cel ćwiczenia

Celem ćwiczenia jest:

- Zapoznanie się z możliwościami wykorzystania regulatorów predykcyjnych w napędzie prądu stałego.
- Ocena wpływu długości horyzontu predykcji wyjść na właściwości dynamiczne napędu.
- Porównanie działania regulatora predykcyjnego z kaskadową strukturą regulacji położenia napędu prądu stałego.

2. Zakres ćwiczenia

- Budowa modelu dla predykcyjnego regulatora położenia.
- Budowa funkcji celu przy sterowaniu prędkością i położeniem.
- Badania symulacyjne.
- Badania eksperymentalne.

3. Literatura

- [1] materiały z wykładu Podstawy Automatyki
- [2] materiały z wykładu Sterowanie napędami elektrycznymi – zagadnienia wybrane
- [3] Tunia H., Kaźmierkowski M.P., Automatyka napędu przekształtnikowego, WNT, 1987
- [4] MACIEJOWSKI J.M, Predictive Control with Constraints, Prentice Hall, UK, 2002.
- [5] EL-SHARKAWI M. A., Fundamentals of electric al drivers, Brooks/Cole, 2000
- [6] TATJEWSKI P., Sterowanie zaawansowane obiektów przemysłowych, struktury i algorytmy, Akademicka Oficyna Wydawnicza EXIT, 2002.
- [7] KVASNICA M., GRIEDER P., BAOTIC M., MORARI M., Multi-Parametric Toolbox (MPT), HSCC (Hybrid Systems: Computation and Control), Lecture Notes in Computer Science, vol. 2993, 2004, 448-46.
- [8] <http://control.ee.ethz.ch/~mpt/>

1. ZASADA REGULACJI PREDYKCYJNEJ

Zasada działania dyskretnych algorytmów predykcyjnych [4],[6] polega na minimalizacji różnicy pomiędzy wartościami wielkości regulowanych $y(k+p/k)$ predyktowanych (przewidywanymi) w chwili k na przyszłą chwilę $k+p$ (przyszłe wartości wyjść $k+p$ są wyznaczane z modelu, na podstawie wartości z chwili k), a wartościami zadanymi dla tych chwil $y^{zad}(k+p/k)$ na horyzoncie predykcji N ($p=1,2,\dots,N$). Opisywana minimalizacja różnicy jest rozumiana w sensie minimalizacji określonej funkcji kryterialnej. W kolejnym okresie próbkowania (chwila $k+1$) następuje ponowny pomiar sygnałów wyjściowych obiektu i cały proces jest powtarzany z takim samym horyzontem predykcji N . Przedstawiona powyżej zasada sterowania predykcyjnego jest więc sterowaniem repetycyjnym. W opisywanym algorytmie zakłada się również, iż po upływie horyzontu sterowania N_u ($N_u < N$) przyrost sygnału sterującego wynosi zero, co oznacza, że regulator predykcyjny posiada właściwości całkujące. W przypadku zadania sterowania z ograniczeniami regulacja predykcyjna prowadzi do rozwiązania problemu optymalizacji na bieżąco.

Funkcja kryterialna ma najczęściej postać [6]:

$$J(k) = \sum_{p=N_1}^N (y^{zad}(k+p|k) - y(k+p|k))^T \mathbf{Q}(p) (y^{zad}(k+p|k) - y(k+p|k)) + \sum_{p=0}^{N_u-1} \Delta u(k+p|k) \mathbf{R}(p) \Delta u(k+p|k) \quad (1)$$

gdzie: $y^{zad}(k+p/k)$ jest wektorem wartości zadanych o wymiarze $n_y = \dim(y)$, $y(k+p/k)$ jest wektorem wartości regulowanych o wymiarze $n_y = \dim(y)$, $\Delta u(k+p/k)$ jest wektorem przyrostów sterowań o wymiarze $n_u = \dim(u)$, $\mathbf{Q}(p) > 0$ jest macierzą wagową składowych wektora uchybu $y^{zad}(k+p/k) - y(k+p/k)$ przewidywanych na chwilę $k+p$. Jest to najczęściej macierz diagonalna, $\mathbf{R}(p) \geq 0$ jest macierzą wagową wektora przyrostów sterowań przewidywanych na chwilę $k+p$. Macierz ta określa wartości kary za zmienność sterowań w stosunku do redukcji uchybów regulacji. W przypadku, gdy elementy macierzy $\mathbf{R}(p)$ są zerowe, regulator staje się mało odporny na szumy pomiarowe. Przy założeniu występowania ograniczeń można zapisać pełne zadanie optymalizacji [4],[5]:

$$\min_{\Delta u(k|k), \dots, \Delta u(k+N_u-1|k)} \left\{ \sum_{p=N_1}^N \|y^{zad}(k+p|k) - y(k+p|k)\|_{\mathbf{Q}(p)}^2 + \sum_{p=0}^{N_u-1} \|\Delta u(k+p|k)\|_{\mathbf{R}(p)}^2 \right\} \quad (2)$$

$$u_{\min} \leq u(k+p|k) \leq u_{\max} \quad p = 0, 1, \dots, N_u$$

$$\Delta u_{\min} \leq \Delta u(k+p|k) \leq \Delta u_{\max} \quad p = 0, 1, \dots, N_u$$

$$y_{\min} \leq y(k+p|k) \leq y_{\max} \quad p = N_1, N_1 + 1, \dots, N$$

Algorytm sterowania predykcyjnego może być zaimplementowany na dwa sposoby. Sposób tradycyjny polega na rozwiązaniu problemu optymalizacji on-line dla danego stanu układu $x(k)$ i przyjętej w algorytmie długości horyzontu predykcji. Należy podkreślić, że zwiększenie długości okresu przewidywania umożliwia uzyskanie lepszych właściwości dynamicznych obiektu, jednakże w znacznym stopniu wpływa na komplikację algorytmu sterowania (zwiększa wymagany nakład obliczeniowy). W praktyce bardzo często przyjmuje się stałą wartość sygnału sterującego dla całego horyzontu predykcji. W znacznym stopniu redukuje to złożoność obliczeniową całego algorytmu. Po wyznaczeniu optymalnej wartości sygnału sterującego w chwili k jest ona podawana na sterowany obiekt. Kolejnej chwili obliczeniowej ($k+1$) cała procedura jest powtarzana od nowa uwzględniając aktualne wartości wektora stanu obiektu $x(k+1)$ (mierzone bądź estymowane). Opisana strategia sterowania wymaga zastosowania szybkich układów mikroprocesorowych i dlatego jest stosowane w przypadku obiektów o relatywnie dużych stałych czasowych.

W drugim przypadku problem optymalizacji dla danej postaci funkcji celu (2) jest rozwiązany off-line dla wszystkich kombinacji wektora stanu $x \in X_f$ przy użyciu programowania wieloparametrycznego (ang. multiparametric programming) [7],[8]. Korzystając z niego można wykazać, że przestrzeń X_f może być podzielona na regiony w których optymalizator jest wyrażony jako funkcja jawna dla danych wartości wektora x . Prawo sterowania może być traktowane jako odcinkami ciągłe i wyrażone następująco:

$$U(x) = \mathbf{K}_r x + g_r, \quad \forall x \in P_r \quad (3)$$

gdzie P_r są wielościenneymi zbiorami zdefiniowanymi jako:

$$P_r = \{x \in \mathfrak{R}^n \mid H_r x \leq d_r\}, \quad r = 1, \dots, N_r \quad (4)$$

Algorytmy projektowania wielościennej zbiorów i wyliczenia prawa sterowania są opisane szczegółowo w [7],[8]. W najprostszym przypadku prawo sterowania może być wyliczane przez przeszukiwanie po kolei wszystkich regionów, aż do znalezienia regionu aktywnego i kolejno zaimplementowania prawa sterowania zgodnie z (4). Należy zaznaczyć, że w literaturze można znaleźć bardziej efektywne algorytmy generacji bieżącej wartości prawa sterowania. Zastąpienie optymalizacji wykonywanej on-line wersją off-line umożliwi praktyczną realizację sterowania predykcyjnego do układów o małych stałych czasowych takich jak napędy elektryczne.

2. MODEL NAPĘDU

W przypadku przeważającej części napędów przyjmuje się liniowy model matematyczny części mechanicznej. Jednak w przypadku precyzyjnych zastosowań należy uwzględnić zjawiska związane z tarciem [3], [5]. Model uwzględniający tarcie można opisać poniższymi równaniami:

$$\begin{cases} T_e \frac{d}{dt} i_t = k_t u_t - i_t - k_t \psi_w \omega \\ m_e = \psi_w i_t \\ T_m \frac{d}{dt} \omega = m_e - m_L \\ \frac{d}{dt} \alpha = \frac{1}{T_\alpha} \omega \end{cases} \quad (5)$$

gdzie: T_e – stała elektromagnetyczna, k_t – współczynnik wzmocnienia twornika, ψ_w -strumień wzbudzenia, T_m – stała mechaniczna, i_t – prąd twornika, ω – prędkość napędu, α – położenie wału, m_L – moment obciążenia, T_m – mechaniczna stała czasowa ($T_m=0.406s$), T_α – stała pozycjonowania.

Model (5) można zapisać w formie równań stanu:

$$\frac{d}{dt} \begin{bmatrix} i_t \\ \omega \\ \alpha \end{bmatrix} = \underbrace{\begin{bmatrix} -1 & -k_t \psi_w & 0 \\ T_e & T_e & 0 \\ \psi_w & 0 & 0 \\ T_m & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ & T_\alpha & 0 \end{bmatrix}}_{A_m} \begin{bmatrix} i_t \\ \omega \\ \alpha \end{bmatrix} + \underbrace{\begin{bmatrix} k_t \\ T_e \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}}_{B_m}^T \begin{bmatrix} i_t \\ \omega \\ \alpha \end{bmatrix} + \underbrace{\begin{bmatrix} 0 \\ -1 \\ T_m \\ 0 \end{bmatrix}}_{B_d}^T \begin{bmatrix} i_t \\ \omega \\ \alpha \end{bmatrix} \quad (6)$$

W kolejnym kroku model należy rozszerzyć o dwie dodatkowe zmienne stanu: moment obciążenia i zadane położenie. Dynamika tych zmiennych stanu jest nieznaną:

$$\frac{d}{dt} m_L = 0 \quad (7)$$

$$\frac{d}{dt} \alpha^{ref} = 0 \quad (8)$$

Po wprowadzeniu zmian model przyjmie postać:

$$\frac{d}{dt} \begin{bmatrix} i_t \\ \omega \\ \alpha \\ m_L \\ \alpha^{ref} \end{bmatrix} = \underbrace{\begin{bmatrix} -1 & \frac{-k_t \psi_w}{T_e} & 0 & 0 & 0 \\ \frac{\psi_w}{T_m} & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & \frac{1}{T_\alpha} & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}}_{A_m} \begin{bmatrix} i_t \\ \omega \\ \alpha \\ m_L \\ \alpha^{ref} \end{bmatrix} + \underbrace{\begin{bmatrix} k_t \\ T_e \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}}_{B_m}^T \begin{bmatrix} i_t \\ \omega \\ \alpha \\ m_L \\ \alpha^{ref} \end{bmatrix} \quad (9)$$

Zapiszmy ogólny liniowy model stanowy:

$$\begin{cases} x(k+1) = \mathbf{A}x(k) + \mathbf{B}u(k) \\ y(k) = \mathbf{C}x(k) \end{cases} \quad (10)$$

gdzie: x jest wektorem stanu o wymiarze n_x natomiast y jest wektorem wyjść regulowanych dostępnych pomiarowo o wymiarze n_y . Na podstawie wzoru (4.4), zakładając pomiar pełnego wektora stanu oraz brak zakłóceń można wyprowadzić zależność na przewidywaną wartość wyjść [4],[10]. Oznaczmy jak poprzednio przez $x(k+p|k)$ stan przewidywany w chwili k na chwilę $k+p$ horyzontu predykcji i postępując rekurencyjnie dostajemy:

$$\begin{aligned} x(k+1|k) &= \mathbf{A}x(k) + \mathbf{B}u(k|k) = \mathbf{A}x(k) + \mathbf{B}(\Delta u(k|k) + u(k-1)) \\ x(k+2|k) &= \mathbf{A}x(k+1|k) + \mathbf{B}(\Delta u(k+1|k) + \Delta u(k|k) + u(k-1)) = \\ &= \mathbf{A}^2 x(k+1|k) + \mathbf{A}\mathbf{B}(\Delta u(k|k) + u(k-1)) + \mathbf{B}(\Delta u(k+1|k) + \Delta u(k|k) + u(k-1)) = \\ &= \mathbf{A}^2 x(k) + (\mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B}\Delta u(k|k) + \mathbf{B}\Delta u(k+1|k) + (\mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B}u(k-1) \\ &\quad \vdots \\ x(k+N_u|k) &= \mathbf{A}x(k+N_u-1|k) + \mathbf{B}(\Delta u(k+N_u-1|k) + \dots + \Delta u(k|k) + u(k-1)) = \\ &= \mathbf{A}^{N_u} x(k) + (\mathbf{A}^{N_u-1} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B}\Delta u(k|k) + (\mathbf{A}^{N_u-2} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B}\Delta u(k+1|k) + \\ &\quad + \dots + \mathbf{B}\Delta u(k+N_u-1|k) + (\mathbf{A}^{N_u-1} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B}u(k-1) \\ &\quad \vdots \\ x(k+N|k) &= \mathbf{A}^N x(k) + (\mathbf{A}^{N-1} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B}\Delta u(k|k) + (\mathbf{A}^{N-2} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B}\Delta u(k+1|k) + \\ &\quad + \dots + (\mathbf{A}^{N-N_u} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B}\Delta u(k+N_u-1|k) + (\mathbf{A}^{N-1} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B}u(k-1) \end{aligned}$$

Zdefiniujmy wektory: $\mathbf{X}$ i $\mathbf{U}$ następująco:

$$\mathbf{X}(k) = \begin{bmatrix} x(k+N_1|k) \\ \vdots \\ x(k+N|k) \end{bmatrix}, \quad \mathbf{U}(k) = \begin{bmatrix} \Delta u(k|k) \\ \vdots \\ \Delta u(k+N_u-1|k) \end{bmatrix}$$

Uzyskane wcześniej zależności można przedstawić w formie macierzowej, dla $p=N_1, \dots, N$

$$\begin{aligned}
X(k) = & \begin{bmatrix} \mathbf{A}^{N_1} \\ \vdots \\ \mathbf{A}^{N_u} \\ \mathbf{A}^{N_u+1} \\ \vdots \\ \mathbf{A}^N \end{bmatrix} x(k) + \begin{bmatrix} (\mathbf{A}^{N_1-1} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B} \\ \vdots \\ (\mathbf{A}^{N_u-1} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B} \\ (\mathbf{A}^{N_u} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B} \\ \vdots \\ (\mathbf{A}^{N-1} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B} \end{bmatrix} u(k-1) + \\
& + \begin{bmatrix} (\mathbf{A}^{N_1-1} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B} & \dots & 0 \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ (\mathbf{A}^{N_u-1} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B} & \dots & \mathbf{B} \\ (\mathbf{A}^{N_u} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B} & \dots & (\mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ (\mathbf{A}^{N-1} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B} & \dots & (\mathbf{A}^{N-N_u} + \dots + \mathbf{A} + \mathbf{I})\mathbf{B} \end{bmatrix} \Delta U(k)
\end{aligned} \tag{11}$$

Stosując zapis równania (10) do równania (11) otrzymujemy:

$$X(k) = \tilde{\mathbf{A}}x(k) + \tilde{\mathbf{B}}u(k-1) + \mathbf{P}\Delta u(k) \tag{12}$$

Aby uzyskać możliwość wyznaczenia zależności opisującej trajektorię przewidywanych wyjść potrzebna jest definicja macierzy wyjść $\tilde{\mathbf{C}}$ o wymiarze: $(N - N_1 + 1)n_y \times (N - N_1 + 1)n_x$:

$$\tilde{\mathbf{C}} = \begin{bmatrix} \mathbf{C} & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \mathbf{C} & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & \dots & \mathbf{C} \end{bmatrix}$$

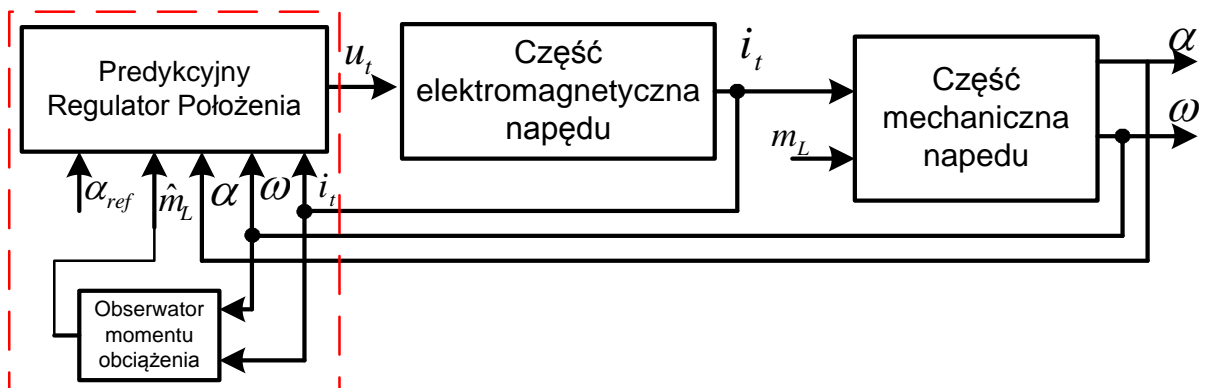
Na tej podstawie można sformułować zależność na $Y^{pred}(k)$:

$$Y^{pred}(k) = \tilde{\mathbf{C}}X(k) = [\tilde{\mathbf{C}}\tilde{\mathbf{A}}x(k) + \tilde{\mathbf{C}}\tilde{\mathbf{B}}u(k-1)] + \tilde{\mathbf{C}}\mathbf{P}\Delta U(k) = Y^0(k) + \Delta Y(k) \tag{13}$$

gdzie ΔY jest składową wymuszoną odpowiedzi, natomiast Y^0 jest składową swobodną zależną od poprzednich sterowań.

3. Struktura sterowania

Na rys. 1. przedstawiono strukturę sterowania rozpatrywanego napędu. Regulator predykcyjny jest nadrzędnym regulatorem wystawiającym sygnał zadanego napięcia twornika. Do tego celu wykorzystuje informacje o zmiennych stanu napędu.

Rys.1. Struktura sterowania.

Regulator predykcyjny minimalizuje wyjście postaci:

$$y = \alpha^{ref} - \alpha \quad (14)$$

Przy zachowaniu ograniczeń:

$$-i_t^{max} \leq i_t \leq i_t^{max} \quad (15a)$$

$$-\omega^{max} \leq \omega \leq \omega^{max} \quad (16b)$$

Jako podstawowe parametry ograniczeń można przyjąć $i_t^{max}=3$, $\omega^{max}=1$.

Jako prosty estymator momentu obciążenia można wykorzystać przekształcone równanie ruchu:

$$T_m \frac{d}{dt} \omega = m_e - m_L \Rightarrow m_L = m_e - T_m \frac{d}{dt} \omega \quad (17)$$

Ze względu na zaszumienie sygnału prędkości należy wprowadzić filtrację sygnałów, co zmniejszy ich oddziaływanie, wprowadzając opóźnienie. Symulator przyjmie postać:

$$m_L = \frac{m_e}{T_q s + 1} - \frac{T_m \omega s}{T_q s + 1} \quad (18)$$

gdzie: T_q – stała filtru dobrana jako kompromis pomiędzy filtracją szumu a opóźnieniem w estymacji momentu obciążenia.

4. Budowa regulatora z wykorzystaniem toolbox'u MPT

Toolbox można pobrać ze strony: <http://control.ee.ethz.ch/~mpt/>

```
%% parametry modelu
Tm = 0.203; % stała mechaniczna
Ta = 1; % stała pozycjonowania
Te=0.00994; % stała elektromagnetyczna
Kt=8.6759; % wzmacnienie twornika
fi=1.0; % znamionowy strumień wzbudzenia
Ts = 0.5e-3; % okres próbkowania regulatora (czas dyskretyzacji modelu)
Tss=1e-5; % czas dyskretyzacji modelu symulacyjnego

%% Budowa modelu dla regulatora predykcyjnego
A = [-1/Te      -Kt*fi/Te      0      0      0;
      fi/Tm      0      0      -1/Tm      0;
      0      1/Ta      0      0      0;
      0      0      0      0      0;
      0      0      0      0      0];
B = [1*Kt/Te      0      0      0      0]';
D= [0]';
C = [0      0      -1      0      1];

nym = size(C,1);
model_cont = ss(A,B,C,D);
[nx,nu] = size(model_cont.B);
```

```

%% -- EXPLICIT MPC DESIGN & COMPUTATION -----
% System structure
sysStruct      = mpt_sys(model_cont,Ts); % dyskretyzacja modelu
sysStruct.umax = 1.3; % ograniczenie sygnału sterującego od góry
sysStruct.umin = -1.3; % ograniczenie sygnału sterującego od dołu
w_max = 1; % ograniczenie prędkości
ia_max=3; % ograniczenie prądu twornika
sysStruct.xmax  = [ia_max;w_max;Inf;Inf;Inf]; % budowa wektorów ograniczeń od góry
sysStruct.xmin  = -[ia_max;w_max;Inf;Inf;Inf]; % budowa wektorów ograniczeń dołu

db = [ia_max;w_max;1.2;1.1;1.1];% definicja multipowierzchni ograniczającej
                                przestrzeń rozważań
sysStruct.Pbnd  = polytope([eye(5);-eye(5)], [db;db])% definicja
                                multipowierzchni
                                ograniczającej przestrzeń
                                rozważań

SM=110e-4; % podstawowa definicja poziomu niepewności modelu
db = [SM 0.5*SM 0.0001*SM 0.0001*SM 0.0001*SM]' % i dla poszczególnych
                                zmiennych stanu
sysStruct.noise = polytope([eye(5);-eye(5)], [db;db]) % wprowadzenie niepewności
                                do multipowierzchni

% Problem structure
probStruct.Q    = eye(nx); % macierz różnicująca oddziaływanie zmiennych stanu
probStruct.Qy  = [1.2] % macierz różnicująca oddziaływanie minimalizowanych
                                wyjść
probStruct.R    = 0.6e-6; % macierz różnicująca zmienność sterowania
probStruct.N    = 5; % horyzont predykcji wyjść
probStruct.Nc   = 2; % horyzont predykcji sterowań
probStruct.norm = 2; % kwadratowa funkcja celu

explctrl = mpt_control(sysStruct,probStruct); % obliczenie regulatora

```

Model w simulinku:

